

EU:n digi- ja datasääntely tiivistelmä

EU:n digi- ja datasääntelyä koskevat strategiat
ja niiden tavoitteita tukevat
sädökset sekä kuntavaikutukset

Oona Ojajarvi, juristi

Jaana Jormanainen, projektipäällikkö/erityisasiantuntija

Niina Erkkilä, projektikoordinaattori

28.2.2025

Euroopan digitaalinen tulevaisuus

Euroopan digitaalinen tulevaisuus

EU:n digitaalistrategian tavoite on luoda toimivat digitaaliset sisämarkkinat sekä saada digitalisaatio palvelemaan ihmisiä ja organisaatioita. Strategiatyön keskiössä on eurooppalaisten arvojen toteutuminen.

Digitaalitekniikka nähdään välineenä EU:n taloudellisen kehityksen, strategisen riippumattomuuden sekä kilpailukykyä ja innovoinnin tukemiseksi. Digitalisaatiolla luodaan työpaikkoja ja edistetään koulutusta, ja sen myös odotetaan tuovan ratkaisuja erilaisiin ajankohtaisiin haasteisiin.

Tiedonannoissaan ”Euroopan digitaalista tulevaisuutta rakentamassa” ja ”2030 Digitaalinen kompassi” komissio on esitellyt turvallisia digitaalisia palveluita ja markkinoita koskevia toimia. Myös digitaalinen vuosikymmen 2030 -ohjelma ohjaa Euroopan digitalisaatiota. Euroopan digitavoitteet on jaettu neljään kokonaisuuteen: digitaaliset taidot, digitaaliset infrastruktuurit, yritysten digitaalinen muutos ja julkisten palvelujen digitalisointi.

Suomessa kansallinen digikompassi toteuttaa EU:ssa asetettuja tavoitteita, sekä sisältää myös EU-kompassia täydentäviä tavoitteita ja teemoja.

Euroopan digitaalinen tulevaisuus

Komission tiedonanto 19.2.2020:
Euroopan digitaalista
tulevaisuutta rakentamassa

Komission tiedonanto 9.3.2021:
2030 Digitaalinen kompassi:
eurooppalainen lähestymistapa
digitaalista vuosikymmentä varten

Parlamentin ja neuvoston päätös
19.2.2022 digitaalinen
vuosikymmen 2030 -ohjelman
perustamisesta

ARVOT

Ihminen
keskiössä

Yhteisvastuu
ja osallisuus

Valinnan-
vapaus

Osallistuminen

Kestävä
kehitys

Turvallisuus
ja tietoturva

KESKIÖSSÄ

Data ja
data-avaruuDET

Tekoäly

Verkkoalustat ja
alustatyön työolot

Sähköinen hallinto,
digitaalinen identiteetti
ja digitaalinen euro

Kyberturvallisuus

Tiedotusvälineet ja
demokratia

Koulutus ja osaaminen

Digitaalinen
infrastruktuuri

HUIPPULUOKAN TEKNOLOGIAA IHMISILLE

EU:n digitaalinen
identiteetti

Digilompakko

Suurteholaskenta

Digitaaliset kaksoset

Mikroelektronikka

Lohkoketjut

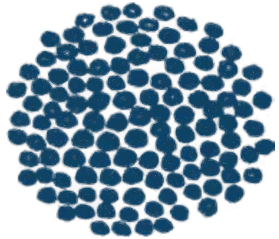

5G

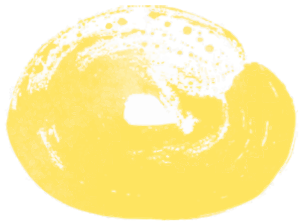

Kvanttilaskenta

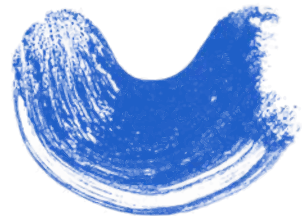
Euroopan digitaalinen siirtymä

Euroopan unionin tavoitteena on kehittää datataloutta, jotta datan ja datapohjaisten tuotteiden ja palveluiden tarjonta kasvaisi EU:n alueella. Samalla EU haluaa luoda unionin alueelle yhteisen, eurooppalaista arvopohjaa korostavan sääntelykehiksen. Tavoitteiden edistämiseksi EU on säätänyt useita kuntienkin toimintaan vaikuttavia asetuksia ja direktiivejä.

Datataloudella tarkoitetaan datan keräämiseen ja hyödyntämiseen perustuvaa talouden osa-alueetta ja yhteiskunnallista muutosta, johon myös digitalisaatio osaltaan johtaa. Kunnillakin on keskeinen rooli datatalouden ja digitalisaatiota koskevien tavoitteiden toteuttamisessa. Kuntien hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöllä vahvistetaan datatalouden toimintaedellytyksiä ja myös kunnat itse voivat hyötyä tietojen laajemmasta saatavuudesta. Kunnat edistävät erilaisten digitaalisten ratkaisujen käyttöä erilaisia tehtäviään toteuttaessaan sekä tukien kunnissa toimivien yritysten toimintaympäristöä ja kasvua. Palvelujen digitalisointi sujuvoittaa myös kuntien palveluprosesseja.

EU:n digi- ja datasäädösten tavoitteiden toteutuminen edellyttää kuntien roolin ja kuntiin kohdistuvien vaikutusten ymmärtämistä. Toisaalta tavoitteiden toteutuminen edellyttää myös kunnilta toiminnan muutoksia sekä entistäkin aktiivisempaa roolia. EU-säädökset luovat yhdessä kansallisen lainsäädännön kanssa kehykset itsehallinnollisten kuntien toiminnalle ja avaavat mahdollisuuksia paikallisen toiminnan kehittämiseksi.

Keskeiset säädökset kunnille

Kolme kokonaisuutta

Tässä koonnissa keskitytään seitsemään kuntaa koskevaan EU:n digi- ja datasäädökseen. Säädökset on ryhmitelty kolmeen kokonaisuuteen. Jaottelu on kuitenkin vain suuntaa antava ja kokonaisuudet ovat myös keskenään päällekkäisiä.

Eurooppalaisen datan toimivat sisämarkkinat

Tähän kokonaisuuteen kuuluvat seuraavat säädökset:

- Avoimen datan direktiivi
- Datasäädös
- Datanhallinta-asetus

Euroopan laajuinen digiasiointi

Tähän kokonaisuuteen kuuluvat seuraavat säädökset:

- Uudistettu eIDAS-asetus
- Yhteinen digitaalinen palveluväylä -asetus
- Yhteentoimiva Eurooppa -säädös

Eurooppalainen tekoäly

Tähän kokonaisuuteen kuuluu tekoälysäädös.

Tiivistelmä säädöksistä

Avoimen datan direktiivi
Open Data Directive (ODD)

Avoimen datan direktiivin tavoitteena on yhtenäistää ja selkeyttää julkisen sektorin hallussa olevan datan uudelleenkäytön ehtoja ja käytäntöjä sekä edistää datan saatavuutta uudelleenkäyttöä varten.

Datanhallinta-asetus
Data Governance Act (DGA)

Datanhallinta-asetuksella pyritään edistämään julkisen sektorin elinten hallussa olevan muun kuin avoimena datana annettavissa olevan datan uudelleenkäyttöä. Lisäksi asetuksessa säännellään datan välityspalveluja sekä data-altruismia.

Datasäädös
Data Act (DA)

Datasäädös tarkentaa, kuka voi luoda datasta arvoa ja millä edellytyksillä. Tarkoituksena on varmistaa datan arvon oikeudenmukaisempi jakautuminen. Keskiössä on sääntely käyttäjän mahdollisuudesta hyödyntää verkkoon liitettyjen tuotteiden (IoT-laite) ja niihin liittyvien palveluiden käytöstä tuotettua dataa.

Uudistettu eIDAS-asetus
European Digital Identity Regulation (eIDAS2)

Uudistetulla eIDAS-asetuksella on tarkoitus helpottaa rajat ylittävää sähköistä asiointia ja varmistaa luotettavien identiteettiratkaisujen saatavuus EU:ssa. Jäsenvaltioiden velvollisuutena on tarjota eurooppalaisen digitaalisen identiteetin lompakko, jolla käyttäjä voi tunnistautua, osoittaa tietoja ja tehdä allekirjoituksia.

Yhteinen digitaalinen palveluväylä -asetus
Single Digital Gateway Regulation (SDG)

Yhteinen digitaalinen palveluväylä -asetuksella pyritään mahdollistamaan helppo ja keskitetty pääsy tietoon erilaisista hallinnollisista menettelyistä ja palveluista sekä digitaalinen asiointi. Tavoitteena on edistää sisämarkkinaoikeuksien toteutumista, kuten henkilöiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta.

Yhteentoimiva Eurooppa -säädös
Interoperable Europe Act (IEA)

Yhteentoimiva Eurooppa -säädöksen tavoitteena on edistää Euroopan laajuisten digitaalisten julkisten palveluiden yhteentoimivuutta ja rajat ylittävää tiedonvaihtoa erilaisin yhteentoimivuutta edistävin menettelyin.

Tekoälysäädös
Artificial Intelligence Act (AIA)

Tekoälysäädös perustuu tekoälyjärjestelmien riskiperusteiseen luokitteluun. Tarkoituksena on lisätä luottamusta tekoälypohjaisiin ratkaisuihin ja varmistaa, että EU:ssa käytettävät tekoälyjärjestelmät ovat vaatimusten mukaisia.

Eurooppalaisen datan toimivat sisämarkkinat

EU:n strateginen tavoite

Toimivat datan sisämarkkinat ja edellytykset datapohjaisten palvelujen ja tuotteiden kehittämiseksi

Tavoitteita tukevat säädökset

Säädösten keskeiset tavoitteet

Datan uudelleenkäytön edistäminen

Datan saatavuuden parantaminen

Datan arvon oikeudenmukaisempi jakautuminen

Avoimen datan direktiivi

Datanhallinta-asetus

Datasäädös

Selkeämmät ja yhtenäisemmät datan uudelleenkäytön ehdot ja menettelyt

Datan hallinnan kehittäminen ja yhdenmukaisten puitteiden luominen datan jakamiselle

Määrittäminen, kenellä on oikeus käyttää mitään dataa ja millä edellytyksillä

Toimittajariippuvuuksien vähentäminen datankäsittelypalveluiden vaihtamista helpottamalla

Kuntiin kohdistuvia vaikutuksia

- Velvoite asettaa ns. arvokkaat tietoaineistot ja tiheästi päivittyvät tiedot saataville. Jo aikaisemmin voimassa olleen muun sääntelyn vuoksi vaikutukset kuntiin ovat kuitenkin vähäiset.
- Jos suojatun datan luokkia asetetaan saataville, velvoite tehdä tämä asetuksen mukaisesti
- Vastaanottaessa suojatun datan luokkia velvoite noudattaa uudelleenkäytön ehtoja ja varmistaa, että datan suojattu luonne säilytetään
- Mahdollisuus hyödyntää datan välityspalveluita
- Mahdollisuus vastaanottaa yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin jaettua dataa (data-altruismi)
- Mahdollisuus saada maksutta pääsy- ja käyttöoikeus omistamansa tai vuokraamansa IoT-laitteen tai siihen liittyvän palvelun dataan
- Mahdollisuus pyytää yritysten hallussa olevaa dataa poikkeuksellisissa tarpeissa
- Mahdollisuus vaihtaa esimerkiksi pilvipalveluntarjoajaa tai käyttää useampaa pilvipalvelua rinnakkain

Euroopan laajuinen digiasiointi

EU:n strateginen tavoite

Digitalisaation edistäminen Euroopan unionin alueella

Vahvistaa eurooppalainen digitaalisen identiteetin kehys (käytännössä lompakkosovellus), jonka avulla yksilö voi käyttää julkisia ja yksityisiä verkkopalveluja kaikkialla unionissa

Euroopan keskeisten julkisten palveluiden digitalisointi

Tavoitteita tukevat säädökset

Uudistettu eIDAS-asetus

Yhteinen digitaalinen palveluväylä -asetus

Yhteentoimiva Eurooppa -säädos

Säädösten keskeiset tavoitteet

Palveluiden käyttäminen ja tunnistautuminen helposti ja turvallisesti yli rajojen

Helppo pääsy tietoihin, menettelyihin sekä asiointipalveluihin, joita kansalaiset ja yritykset tarvitsevat käyttääkseen oikeuksiaan sisämarkkinoilla

Viranomaistiedon vaihdon mahdollistaminen jäsenmaiden välillä yhden kerran periaatteen mukaisesti

Rajat ylittävien digitaalisten julkisten palveluiden yhteentoimivuuden edistäminen

Kuntiin kohdistuvia vaikutuksia

- Velvoite hyväksyä eurooppalainen digitaalinen identiteetilompakko vahvan tunnistautumisen menetelmänä sähköisessä asiointissa (toteutuu Suomi.fi-tunnistuksen kautta)
- Velvoite rekisteröidä lompakkoa hyödyntävät palvelut
- Mahdollisuus tuottaa yksilöä ja organisaatiota koskevia vahvistettuja todistuksia lompakkoon
- Velvoite tuottaa tietoa yritysluvista kansalliseen keskitettyyn asiointipisteeseen kuvaamalla luvat Suomi.fi-palvelutietovarantoon suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
- Velvoite digitalisoida yrityslupiin liittyvät asiointit rajat ylittävästi
- Velvoite liittää yrityslupiin liittyvät asiointit OOTS-järjestelmään, jos rajat ylittävän asiointin loppuun saattamisessa tarvitaan toisesta jäsenvaltiosta viranomaistietoa
- Velvoite tietyissä tilanteissa laatia yhteentoimivuusarviointi ja jakaa sen tulos Yhteentoimiva Eurooppa -portaalissa
- Velvoite jakaa yhteentoimivuusratkaisu Yhteentoimiva Eurooppa -portaaliin tietyin edellytyksin
- Velvoite varmistaa henkilöstön koulutus yhteentoimivuudesta tietyissä tapauksissa

Eurooppalainen tekoäly

EU:n strateginen tavoite

Eurooppalainen ihmiskeskeinen ja luotettava tekoäly

Unionin arvoihin perustuva tekoälyjärjestelmien kehittäminen, markkinoille saattaminen, käyttöönotto ja käyttö

Haitallisilta ihmisten terveyden, turvallisuuteen ja perusoikeuksiin kohdistuvilta vaikutuksilta suojautuminen

Erityisesti pk-yritysten innovointia tukevien toimenpiteiden vahvistaminen

Tavoitteita tukevat säädös

Tekoälysäädös

Velvoitteiden sovittaminen tekoälyjärjestelmien mahdollisesti aiheuttamien riskien voimakkuuteen ja laajuuteen

Haitallisimpien tekoälyn käyttötapausten kieltäminen

Tiukennettujen velvoitteiden asettaminen erityisesti ns. suuririskisille järjestelmille

Yhtenäiset säännöt tekoälyjärjestelmien käyttöönotosta ja käytöstä

Kuntiin kohdistuvia vaikutuksia

- Velvoite tunnistaa kunnan rooli (usein käyttöönottaja tai tarjoaja) tekoälyjärjestelmän tuotantoketjussa ja tekoälyjärjestelmän riskiluokka

Suuririskisten järjestelmien osalta

- Velvoite laatia perusoikeusvaikutusten arviointi (käyttöönottaja)
- Velvoitteet riskien- ja datanhallintaan sekä dokumentaation liittyen (tarjoaja ja käyttöönottaja)

Rajoitetun riskin järjestelmien osalta

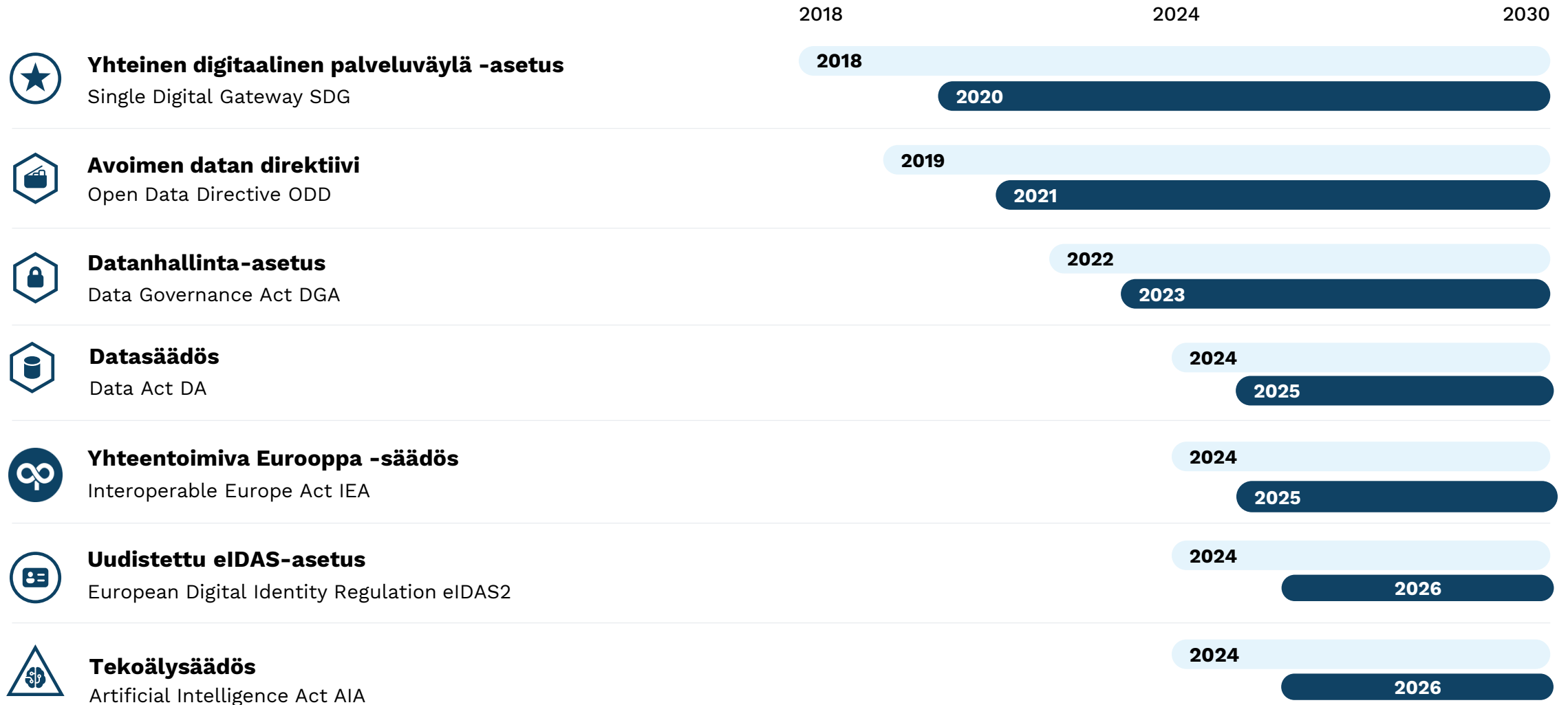
- Erilaiset avoimuus- ja läpinäkyvyysvelvoitteet (tarjoaja ja käyttöönottaja)

Kaikkien tekoälyjärjestelmien osalta

- Velvoite varmistaa henkilöstön riittävä tekoälylukutaito työtehtäviin nähden (tarjoaja ja käyttöönottaja)

Soveltamisaikataulu

○ voimaantulo ● sovelletaan pääosin

Oona Ojajärvi
Juristi

Jaana Jormanainen
Projektipäällikkö/erityisasiantuntija

Niina Erkkilä
Projektikoordinaattori

www.kuntaliitto.fi